

แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ความสำคัญของการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา35 ระบุว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกันกับสถานศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ. ศ.2544 ข้อ 5 ระบุว่าให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า

“คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1)วางแผนดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษาและแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ. ศ.2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมแล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนทำให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้ง จะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

นิยามและความหมาย

“ท้องถิ่น” หมายถึง บริเวณสถานที่รวมทั้งสภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม ที่ผู้เรียนส่วนมาก มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้อง ค้นเคยมาดั้งแต่กำเนิด มีขอบข่ายครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และภูมิภาคของท้องถิ่นนั้นๆ

“สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหา และสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและสังคมนั้นๆที่สถานศึกษา กำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

“กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม” หมายถึง ขอบข่ายของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และกำหนดขึ้น เพื่อ

อำนาจประโยชน์ให้สถานศึกษา นำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามสภาพความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษา

“สถานศึกษา” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งอาจจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 หรือกลุ่มสถานศึกษา ร่วมกันจัดทำ หรือสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่นครปฐมเขต 2 ร่วมกันจัดทำ

“ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่นซึ่งครอบคลุมทั้งข้อมูลด้านสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้นๆ

แนวทางการดำเนินงานจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งด้านความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิธีการดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้นๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ยินดีที่จะร่วมสืบสานพัฒนาหรือ แก้ไขปัญหาของท้องถิ่นนั้น มีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญดังนี้

การดำเนินงานของส่วนกลาง

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง มีภารกิจสำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำนโยบายและจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นโดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนรักประเทศชาติ รักท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ สร้างสิ่งดีงามให้สังคม มีจิตสำนึกการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ไปใช้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

การดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง มีหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการร่วมกับ

สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงได้จัดทำ “กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” ในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยได้ดำเนินการดังนี้

1. ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ องค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ครู บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หลากหลายสาขา เช่น มีความรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ กลุ่มจังหวัด มีความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น ภูมิปัญญา ปัญหาชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่น และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มีความรู้ด้านจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ฯลฯ และได้ร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เหมาะสม ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในเขตพื้นที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2. ศึกษา/วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้ทำการศึกษา/วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ชั้นปีของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

3. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการได้ศึกษาวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ครอบคลุมทั้งวิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นสภาพปัญหา เหตุการณ์สำคัญในชุมชนและสังคมนั้นๆ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจุดเน้นหรือข้อมูลประเด็นที่สถานศึกษาในเขตพื้นที่ ให้ความสำคัญ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

4. กำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ ทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่นและสถานศึกษาแล้ว จึงร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งสถานศึกษานำไปกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่นได้ง่ายและสอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษา

5. สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เมื่อจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเสร็จแล้ว ได้นำไปรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปปรับปรุงและให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป

6. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หลังจากปรับปรุง

กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สมบูรณ์แล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 จะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สถานศึกษาทุกแห่งในเขตพื้นที่ได้ทราบและนำไปเป็นกรอบจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

7. นิเทศ ติดตาม และประเมินผล หลังจากสถานศึกษาได้นำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 จะนิเทศ ติดตาม กำกับ และประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของสถานศึกษารวมทั้งติดตาม ประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนว่าเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ และนำผลการประเมินมาใช้วางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

การดำเนินงานระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึงต้องนำ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาจัดทำ รายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชนนั้นๆ

แนวทางการดำเนินงาน

1. ควรดำเนินงานในรูปคณะกรรมการระดับสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ครู

ผู้บริหาร ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลาย เพื่อจะได้ร่วมกัน พิจารณาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสภาพของชุมชน ตาม กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้

2. วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด เพื่อจะได้ทราบถึงข้อข้อยกเว้นในการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น

ของสถานศึกษาซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้

3. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อจะได้ทราบถึงจุดเน้น หรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ และการจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ว่าควรอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใด เป็นรายวิชา พื้นฐาน หรือรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม และควรจะมีเนื้อหาหมากน้อยอย่างไร ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้

4. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็น ข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์/

สังเคราะห์ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน และวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ทราบแล้วว่าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใดบ้างที่จะต้อง จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และจะจัดทำเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณากำหนดเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับบริบท จุดเน้นของสถานศึกษาและสภาพชุมชน ซึ่งอาจจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นช่วงชั้น หรือเป็นชั้นปีก็ได้การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนนั้น สถานศึกษาหรือครูผู้สอนสามารถนำไปวางแผนจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดโดยครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น

จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ครูผู้สอนอาจจัดทำรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานหรือรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมของสถานศึกษานั้นๆ ก็ได้ ในการจัดทำครูผู้สอนอาจปรับปรุงพัฒนารายวิชาที่มีอยู่เดิม หรือจัดเป็นรายวิชาใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้นๆ

ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการ ในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนอาจเชิญวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือนำนักเรียนออกไปเรียนรู้สภาพจริงในท้องถิ่น ก็จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนี้ ครูผู้สอนอาจพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์หรือจัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้อื่นๆ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ด้วยตนเองก็ได้ เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ครูผู้สอนควรประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้งควรปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

ใบงาน การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

๑. ศึกษาเอกสาร กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบการพิจารณาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
๒. วิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ในหลักสูตรแกนกลางในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น
๓. วิเคราะห์สภาพ ปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน แนวโน้มการพัฒนา ฯลฯ
๔. กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น “นครปฐม” สพ.นครปฐม เขต 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง
ภาษาไทย	ภาษาถิ่น บทร้อยกรอง (นิราศพระปฐม) นิทาน ตำนาน (พระยาแกงพระยาพาน) สารคดี สำนวน ภาษิต บทกล่อมเด็ก บทเพลงพื้นบ้าน ปรีศนาคำท่าย ภูมิปัญญาทางภาษา เช่นภาษาถิ่น ได้แก่ ไทยโซ่ง ลาว ครั้ง คำให้พร คำขวัญจังหวัดนครปฐม
คณิตศาสตร์	ระบบ จำนวน การวัด สถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดนครปฐม
วิทยาศาสตร์	สิ่งมีชีวิต พืช สัตว์ในท้องถิ่น ลักษณะทางพันธุกรรมของคนในท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ และอากาศ ระบบนิเวศในท้องถิ่น การอนุรักษ์พลังงาน ผลกระทบของพลังงานและสิ่งแวดล้อม แนวทางแก้ไข ปัญหาและการอนุรักษ์
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจสังคม การดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี การละเล่น ความเชื่อและภูมิปัญญา ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น คำขวัญและสัญลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม สถานที่สำคัญในอดีต ปัจจุบัน โบราณวัตถุ บุคคลสำคัญ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน สภาพปัญหาทางกายภาพและสังคมในท้องถิ่น แนวทางการแก้ไข และการพัฒนาที่ยั่งยืน
สุขศึกษาและพลศึกษา	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร การปฐมพยาบาลเบื้องต้นด้วยสมุนไพรในท้องถิ่น โรคติดต่อ ไม่ติดต่อในท้องถิ่น นโยบายการส่งเสริมสุขภาพ การสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชน กีฬาพื้นบ้าน นันทนาการในชุมชน
ศิลปะ	งานทัศนศิลป์ในชุมชน คนตรีพื้นเมือง นาฏศิลป์พื้นเมือง เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน บุคคลสำคัญที่สร้างสรรค์งานศิลป์ในท้องถิ่น เช่น การทำขวัญข้าว
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	อาหารการกิน กายแต่่งกาย การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ได้แก่ อุตสาหกรรม การเกษตรกรรม (การเลี้ยงสัตว์ เกษตรอินทรีย์) ผลิตภัณฑ์ OTOP จากการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาเพื่อส่งเสริมสืบสาน
ภาษาต่างประเทศ	รูปแบบสารต่าง ๆ (text type) ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น นิทานพื้นบ้านง่าย ๆ ข้อมูล ข่าวสารท้องถิ่น ประวัติ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยว บุคคลสำคัญ คำขวัญจังหวัด สัญลักษณ์ เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม ที่กำหนดเป็นภาษาอังกฤษ

จุดเน้น

มีจิตสำนึก รัก ห่วงแทน เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ อนุรักษ์ ภูมิใจ และเผยแพร่ความเป็นนครปฐม

ตารางวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับหลักสูตรแกนกลางฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานภาษาต่างประเทศ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้+แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ม.4	เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นเป็นภาษาต่างประเทศ	การใช้ภาษาต่างประเทศในการเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น นิทาน ป้ายคำขวัญ แผ่นปลิว คำเชิญชวนแนะนำโรงเรียนสถานที่สำคัญในชุมชนและท้องถิ่น	1. ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดนครปฐม 2. การดำรงชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของจังหวัดนครปฐม 3. หัวข้อเรื่องสำคัญ (topics) ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครปฐม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในระดับชั้นเรียน 4. ข่าวสารและเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น อาชีพสินค้า และบริการ

แนวการนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

โครงสร้างของหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น

1. สอดแทรกในรายวิชาพื้นฐาน ที่มีตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น โดยอาจปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเนื้อหา ปรับ/เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ บูรณาการในรายวิชาต่างๆ
2. จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม สถานศึกษาอาจจัดทำรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน หรือรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
 - การทำข้าวหลาม
 - การทำขนมไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - พระราชวังสนามจันทร์ “แดนเสือป่า”
 - กำนันแหนบทอง
 - พระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครปฐม ฯลฯ
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน
4. การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมจุดเน้น เป็นการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศทางกายภาพของโรงเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตามจุดเน้น

การจัดทำสารสนเทศท้องถิ่น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551:3-4) ไว้ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากจุดหมายของหลักสูตรในข้อ 1 และข้อ 5 นับว่าหลักสูตรให้ความสำคัญกับการเน้นให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา จึงนับได้ว่าการกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ จึงเป็นภารกิจของโรงเรียนที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียน ได้เห็นคุณค่า และร่วมอนุรักษ์ ภูมิปัญญา

และด้วยกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่นำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กระตุ้นให้คนไทยในทุกพื้นที่ได้รู้จักพัฒนาทรัพยากรสินทางปัญญาของตนเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจด้วยพลังคิด ของคนไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิด “เมืองไทย เมืองนักคิด” และการสืบสานศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

การบริหารหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดการบริหารจัดการหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551:20) สถานศึกษา ...มีภารกิจสำคัญ คือการกำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้อง

กับสิ่งที่เป็นความต้องการในระดับชาติ พัฒนาระบบการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นได้ จัดทำเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของ ผู้เรียน...

จากจุดหมายของการจัดการศึกษาและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่กล่าวข้างต้น สถานศึกษา จึงมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีการเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นท้องถิ่น โรงเรียนจึง ควรจัดทำสารสนเทศท้องถิ่นของโรงเรียน เพื่อให้เห็นแนวทางในการกำหนดสาระที่จะให้นักเรียน ได้เรียนรู้ และเป็นการเตรียมตัวครู ตลอดจนโรงเรียนได้กำหนดทิศทางในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

การจัดทำสารสนเทศของโรงเรียน วิธีการได้มาซึ่งสารสนเทศท้องถิ่น มีดังนี้

1. การสำรวจเก็บข้อมูลท้องถิ่น
2. การศึกษาจากเอกสาร
3. การศึกษาจากคำบอกเล่า โดยการสัมภาษณ์ สันทนา
4. การศึกษาจาก เว็บไซต์ “ไทยตำบลดอทคอม” <http://WWW.thaitambon.com>

ตัวอย่างสารสนเทศหรือข้อมูลแหล่งการเรียนรู้

จังหวัดนครปฐม

ควรประกอบด้วย

แผนที่

สภาพทั่วไป ภาพเศรษฐกิจและสังคมหมู่บ้าน

อยู่ห่างจากอำเภอ ประมาณ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร
ประมาณ.....กิโลเมตร มีสภาพต่าง ๆ โดยทั่วไป ดังนี้

สภาพทางภูมิศาสตร์

1. ที่ตั้ง.....
2. ลักษณะภูมิประเทศ.....
3. ลักษณะภูมิอากาศ.....
4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....
5. การคมนาคมขนส่ง.....

ประชากร

1. จำนวนประชากร.....
2. อายุเฉลี่ยของประชากร.....
3. การตั้ง
บ้านเรือน.....
.....
.....

สภาพทางเศรษฐกิจ

- 1. อาชีพของคนส่วนใหญ่.....
- 2. รายได้เฉลี่ย.....

สภาพสังคม

- 1. ลักษณะครอบครัว ○ ครอบครัวเดี่ยว ○ ครอบครัวขยาย
- 2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนบ้าน
- 3. สถาบันการศึกษา ได้แก่.....
- 4. สาธารณูปโภค.....
- 5. การสาธารณสุข.....

สภาพทางการเมือง การปกครอง

.....
.....

ศาสนาและความเชื่อ

- 1. การนับถือศาสนา.....
 - 2. ขนบธรรมเนียมประเพณี.....
- กาลละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน.....

.....
.....

แหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุ.....

.....
.....
.....
.....

สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว.....

.....
.....

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐม

- 1. ความเป็นมา

.....
.....
.....
.....

ความสำคัญของหมู่บ้าน ตำบล ของตนในประวัติศาสตร์

.....
.....
.....
.....
.....

2. อาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้องกับ หมู่บ้าน ตำบล ของตน

.....
.....
.....
.....
.....

3. ตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ หมู่บ้าน ตำบล

.....
.....
.....
.....

ข้อมูลโบราณสถานที่สำคัญ

1. ชื่อโบราณสถาน.....

2. ที่ตั้ง.....

3. ความเป็นมา

.....
.....
.....
.....
.....

4. ความสำคัญ

.....
.....
.....
.....

ข้อมูลขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น

1. ประเพณี.....

2. ความเป็นมา

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ความสำคัญ

.....
.....
.....
.....
.....

4. กิจกรรมที่ประพติปฏิบัติในประเพณีนี้

.....
.....
.....
.....
.....

5. มีพิธีกรรมทางศาสนาอะไรบ้าง

.....
.....

บุคคลสำคัญของท้องถิ่น / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ชื่อ.....
เกิด.....
2. ที่อยู่
3. ความสำคัญ / การประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต
.....
.....
.....
4. มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
.....
.....
.....
5. มีวิถีในการดำเนินชีวิต / แนวคิด / คุณภาพในการดำเนินชีวิต/ขั้นตอน/วิธีการถ่ายทอดความรู้
.....
.....
.....
6. การทำคุณประโยชน์แก่ท้องถิ่นสังคมทั่วไป
.....
.....
.....

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพที่สำคัญ

1. การใช้พื้นที่

1.1 การเกษตร

- 1) ใช้พื้นที่ประมาณ.....ไร่
 - ปลูกพืช.....ไร่
 - เลี้ยงสัตว์.....ไร่
- 2) ผลผลิตด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ (3 ลำดับ)

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 การอุตสาหกรรม

- 1) โรงงานอุตสาหกรรม.....แห่ง
- 2) หัตถกรรมในท้องถิ่น.....แห่ง
- 3) ผลผลิตด้านอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ (3 ลำดับ)

.....

.....

.....

- 4) ผลผลิต 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อมูลด้านบริการต่าง ๆ

ข้อมูลด้านบริการ

สถานประกอบการที่ให้บริการ

- 1.1 ร้านอาหาร..... แห่ง
- 1.2 ร้านตัดผม / เสริมสวย..... แห่ง
- 1.3 ร้านตัดเสื้อผ้า..... แห่ง
- 1.4 ร้านรับซักเสื้อผ้า..... แห่ง
- 1.5
- 1.6
- 1.7

2. ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

2.1 สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ชื่อ.....

ที่ตั้ง.....

ลักษณะของสถานที่

ท่องเที่ยว.....

.....

.....

2.2 อาชีพบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

2.3 ในหมู่บ้าน ตำบล มีสถานที่ใดที่ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว / พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

หมายเหตุ เป็นเพียงตัวอย่าง โรงเรียนควรมีการออกแบบการเก็บข้อมูลสารสนเทศ โดยพิจารณา
ประเด็นจากกรอบหลักสูตร